

SOSYAL PSİKOLOJİ

10.12.2025

ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS
PSİ 577
12. HAFTA

SOSYAL BASKINLIK KURAMI SOCIAL DOMINANCE THEORY (SIDANIUS & PRATTO, 2012)

GİRİŞ

- Sosyal Baskınlık Kuramı (SBK; Sidanius ve Pratto, 1999), gruplararası ilişkilere ilişkin sosyal psikolojik kuramları, daha geniş sosyal ideoloji süreci ve sosyal eşitsizliklerin meşrulaştırılması ile **birleştirme girişimidir**.
- SBK, çoğu toplumun statü hiyerarşileri içerdiği ve bazı grupların diğer gruplara göre sistematik olarak ayrıcalıklı olduğu önermesiyle başlar.
- Bu nedenle SBK, gruplar arasında cinsiyet, ırk ve diğer **dışlanmış sosyal kategorilere dayalı kalıcı eşitsizlikleri** açıklamak için kullanılmıştır.
- SBK, insanların kurumsal hakimiyeti desteklemek için inanç yapılarını destekleyen hiyerarşiyi nasıl geliştirdiğine odaklanan bir **sosyal ve gruplararası ilişkiler kuramıdır**. Bu tür tutumlara kimlerin sahip olabileceği, bunu nasıl yaptıkları ile düşünce ve eylem açısından sonuçlarının neler olduğuyla ilgili çalışmaları içerir.

GRUPLARDA VE TOPLUMLARDA HİYERARŞİK YAPILANMA

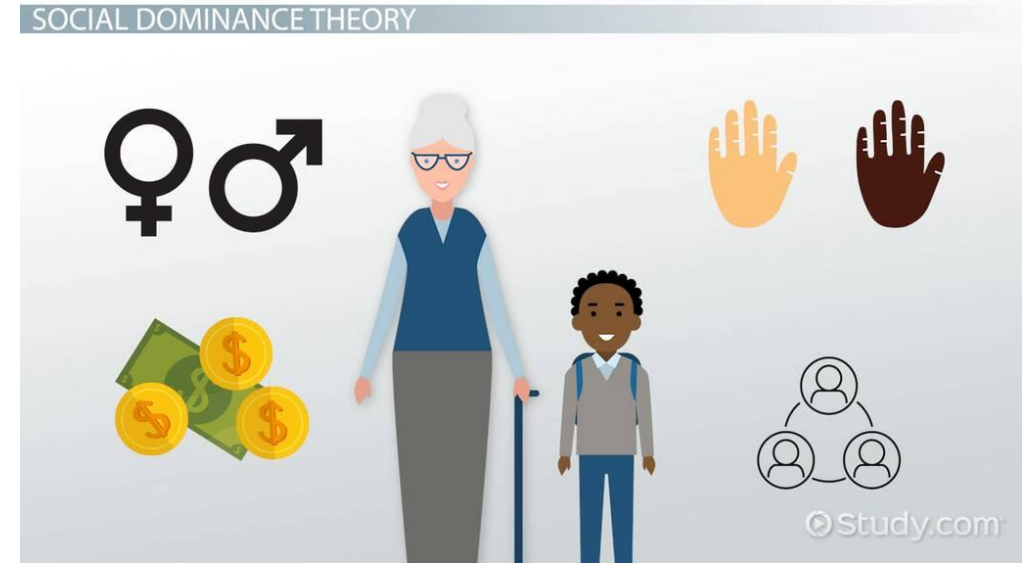
- Toplum içerisinde bireylerin/bir grubun diğer bireyler/gruplar üzerinde daha fazla imkân ya da ayrıcalıklara sahip olduğu bir gerçektir.
- Toplum içerisinde belirli bir güce (**uzmanlık gücü, referans gücü, meşru güç gibi**) sahip bireyler diğerleri üzerinde bu gücü orantısız bir şekilde kullanmakta ve diğerlerini egemenlikleri altına almaya çalışmaktadır.
- Trafikte ceza yazan polise söylenen: "Sen benim kim olduğumu biliyor musun? "
- Hastanedeki doktora söylenen: «İlk olarak beni muayene etmezsen seni sürdürürüm."

<https://www.merakname.com/hiyerarsi-nedir/>

GRUPLARDA VE TOPLUMLARDA HİYERARŞİK YAPILANMA

- **Aile sisteminde** aile reisi olarak **baba**
- **Cinsiyet sisteminde** erkekler
- **Yaş sisteminde** ileri yaşı bireyler
- Toplulukçu kültürlerde yetişkin bireyler, çocuklar üzerinde orantısız bir güce sahip ve çocuklar da genel anlamda ebeveynlerine bağımlı birer birey olarak yetiştirilmekte.
- Bireyci kültürlerde ise çocuklar, bağımsız birer birey olarak görülmekte.

<https://study.com/academy/lesson/social-dominance-theory-definition-examples.html>

SOSYAL BASKINLIK KURAMININ GELİŞİMİ

Jim Sidanius

Felicia Pratto

- Grup temelli sosyal hiyerarşi ne şekilde oluşur ve korunur?
- Grup temelli eşitsizliklerin rolü nedir?
- SBK, bireyleri **sosyoyapısal, kültürel ve kurumsal bağlamlarda** ele almaktadır.
- Bir toplumun yönetim biçimi, inanç sistemlerinin içeriği veya ekonomik ve sosyal düzenlemelerinin karmaşıklığı ne olursa olsun, insanlar en azından bir grubu, diğer gruplardan daha fazla **sosyal statü ve güce sahip** olduğu **grup temelli sosyal hiyerarşiler** şeklinde düzenlenmeye eğilimlidir.

SOSYAL BASKINLIK KURAMININ GELİŞİMİ

- Baskın olan sosyal grupların üyeleri **siyasi güç, zenginlik, bol gıda ve iyi konut, sağlık, eğlence ve eğitim erişimi** gibi olumlu sosyal değerlere veya arzu edilen maddi ve sembolik kaynaklara orantısız bir şekilde sahip olmaktadır.
- **Standart altı konut, istihdam azlığı, hastalık, tehlikeli iş, iftira ve orantısız ceza** gibi olumsuz sosyal değerler orantısız olarak baskın olmayan grup üyelerine dayatılır.
- Grup temelli hiyerarşik düzenleme gerçeği evrenseldir ancak zamanla değişimler görülebilir. Örneğin; Osmanlı Devleti'ndeki padişahlık sisteminden demokratik cumhuriyete...

<https://alook.so/posts/1RtMMVm>

SOSYAL BASKINLIK KURAMININ GELİŞİMİ

- Sidanus ve Pratto'ya (2001) göre bu kuram, **bireysel kişilik ve tutumları kurumsal davranış ve sosyal yapı ile ilişkilendirme** girişimidir.
- SBK'ya göre **önyargıdan kültürel meşrulaştırıcı ideolojilere kadar farklı süreçler** hiyerarşik toplumsal yapıyı üretir ve sürdürür.
- Gruplararası baskı, ayrımcılık ve önyargı **grup temelli hiyerarşileri düzenleme** araçlarıdır.
- Dolayısıyla, baskın grup üyelerinin hayattaki iyi şeylerden (*güçlü roller, iyi barınma ve sağlık gibi*) ve baskın olmayan grup üyelerinin hayattaki kötü şeylerden (*nispeten kötü barınma ve sağlık gibi*) orantısız bir pay elde etmelerini sağlar.

SOSYAL BASKINLIK KURAMININ GELİŞİMİ

- Grup temelli baskıya katkıda bulunan hem bireysel hem de yapısal faktörler bulunmaktadır.
- **İnsan toplumları, grup temelli hiyerarşiler düzenlenme eğilimindedir.**
- Baskın olmayan gruplar sahip olamadıkları pek çok şeye (*sağlık erişiminde ve temel fizyolojik ihtiyaçların giderilmesinde kısıtlama gibi*) sahip olamadıklarını sorgulamıyorsa ya da baskın olan grupların daha fazla imkanlara sahip olması onları rahatsız etmiyorsa
- toplumda bir grubun diğer gruplara üstünlüğü üzerinde fikir birliği oluşturularak grup çatışması en aza indirilir.

GRUP TEMELLİ SOSYAL HİYERARŞİ

- Grup temelli hiyerarşi nitel olarak üç farklı sistemi içerir:
 1. **Yaş Sistemi:** Yetişkinlerin ve orta yaştaki insanların çocuklar ve genç yetişkinler üzerinde orantısız bir sosyal güce sahip olmaları
 2. **Toplumsal Cinsiyet Sistemi/Ataerkil Sistem:** Erkeklerin kadınlara kıyasla orantısız sosyal, politik ve askeri güce sahip olmaları
 3. **Keyfi Olarak Yaratılan Sistem:** Gruplar keyfi esaslar (milliyet, ırk, sınıf, köken, din gibi) çerçevesinde kurulmuştur ve sosyal olarak oluşturulan kategoriler hiyerarşik olarak düzenlenmiştir.

GRUP TEMELLİ SOSYAL HİYERARŞİ

- SBK'nın dayandığı 3 temel varsayım:
 1. **Yaş ve cinsiyete dayalı** sistemler **tüm sosyal sistemlerde** var olma eğilimindeyken, **keyfi sistemler** ise **sürdürülebilir ekonomi üreten toplumlarda** gelişme eğilimindedir.
 2. Grup çatışması ve baskı biçimleri (ırkçılık, etnosentrizm, milliyetçilik, cinsiyetçilik gibi) **grup temelli hiyerarşiler** oluşturmaya hizmet eder.
 3. **Sosyal sistemler**, grup temelli sosyal eşitsizlik üreten ve sürdüren **hiyerarşi güçlerinin etkisi altındadır**.

GRUP TEMELLİ HİYERARŞİLERE ÖRNEK DURUMLAR-I

- **Cinsiyet Hiyerarşisi**
- **Durum:** Erkeklerin kadınlara kıyasla daha fazla politik, ekonomik ve sosyal güce sahip olduğu toplumsal düzenler.
- **Örnek:** Kadınların birçok ülkede tarih boyunca oy kullanma veya eğitim alma haklarından yoksun bırakılması. Günümüzde kadınların iş yerinde daha az ücret alması veya liderlik pozisyonlarında daha az temsil edilmesi de bu hiyerarşinin bir yansımasıdır.
- **Referans:** Sidanius ve Pratto (1999), erkeklerin genellikle kadınlardan daha yüksek Sosyal Baskınlık Yönelimi (SDO) sergilediğini ve bu eğilimin ataerkil hiyerarşileri desteklediğini vurgulamıştır.

GRUP TEMELLİ HİYERARŞİLERE ÖRNEK DURUMLAR-2

- **Etnik ve Irksal Hiyerarşi**
- **Durum:** Belirli etnik veya ırksal grupların diğer gruplar üzerinde üstünlük kurduğu düzenler.
- **Örnek:** ABD’de kölelik dönemi ve ırksal ayrımcılık politikaları, apartheid dönemi Güney Afrika’da siyahilerin maruz kaldığı sistematik eşitsizlikler.
- **Referans:** Pratto ve arkadaşları (1994), yüksek SDO düzeyine sahip bireylerin ırksal ayrımcılığı ve hiyerarşileri destekleme eğiliminde olduğunu göstermiştir.

[HTTPS://CHATGPT.COM](https://chatgpt.com)

PRATTO, F., SIDANIUS, J., STALLWORTH, L. M., & MALLE, B. F. (1994). SOCIAL DOMINANCE ORIENTATION: A PERSONALITY VARIABLE PREDICTING SOCIAL AND POLITICAL ATTITUDES. JOURNAL OF PERSONALITY AND SOCIAL PSYCHOLOGY, 67(4), 741-763.

GRUP TEMELLİ HİYERARŞİLERE ÖRNEK DURUMLAR-3

- **Ekonomik ve Sınıfsal Hiyerarşi**
- **Durum:** Zenginlerin yoksullar üzerinde ekonomik ve sosyal güçlerini pekiştirdiği sistemler.
- **Örnek:** Büyük şirketlerin düşük gelirli işçilere karşı gücünü kullanarak çalışma koşullarını belirlemesi veya asgari ücret politikalarına direnç göstermesi.
- **Referans:** Sidanius ve Pratto (1999), ekonomik eşitsizliklerin hiyerarşik düzenin temel taşı olduğunu belirtmiştir.

[HTTPS://CHATGPT.COM](https://chatgpt.com)

SIDANIUS, J., & PRATTO, F. (1999). SOCIAL DOMINANCE: AN INTERGROUP THEORY OF SOCIAL HIERARCHY AND OPPRESSION. CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS.

GRUP TEMELLİ HİYERARŞİLERE ÖRNEK DURUMLAR-4

- **Kültürel Hiyerarşi**
- **Durum:** Belirli bir kültürün diğer kültürler üzerinde üstünlük kurduğu düzenler.
- **Örnek:** Kolonizasyon süreçlerinde Batı kültürlerinin yerel kültürleri "aşağı" görmesi ve bu kültürleri asimile etmeye yönelik politikalar.
- **Referans:** Guimond ve arkadaşları (2003), kültürel baskınlığın SDO düzeyi yüksek bireylerde daha güçlü bir şekilde ortaya çıktığını açıklamıştır.

[HTTPS://CHATGPT.COM](https://chatgpt.com)

GUIMOND, S., DAMBRUN, M., MICHINOV, N., & DUARTE, S. (2003). DOES SOCIAL DOMINANCE GENERATE PREJUDICE? INTEGRATING INDIVIDUAL AND CONTEXTUAL DETERMINANTS OF INTERGROUP COGNITIONS. JOURNAL OF PERSONALITY AND SOCIAL PSYCHOLOGY, 84(4), 697-721.

GRUP TEMELLİ HİYERARŞİLERE ÖRNEK DURUMLAR-5

- **Dini Hiyerarşi**
- **Durum:** Belirli bir dinin diğer dinlerden daha üstün kabul edildiği sistemler.
- **Örnek:** Tarihte Haçlı Seferleri veya günümüzde belirli bölgelerde azınlık dinlere yönelik ayrımcılık politikaları.
- **Referans:** Duckitt (2006), dini ayrımcılığın SDO ve otoriter eğilimlerle sıkça ilişkili olduğunu belirtmiştir.

[HTTPS://CHATGPT.COM](https://chatgpt.com)

DUCKITT, J. (2006). DIFFERENTIAL EFFECTS OF RIGHT-WING AUTHORITARIANISM AND SOCIAL DOMINANCE ORIENTATION ON OUTGROUP ATTITUDES AND THEIR MEDIATION BY THREAT FROM AND COMPETITIVENESS TO OUTGROUPS. PERSONALITY AND SOCIAL PSYCHOLOGY BULLETIN, 32(5), 684-696.

SOSYAL BASKINLIK KURAMINDA SEVİYELER

- Grup temelli sosyal hiyerarşinin üretiminden, sürdürülmesinden ve yeniden üretilmesinden sorumlu olan çok düzeyli süreçler bulunmaktadır.

SİSTEM GENELİNDE SEVİYE

- Sosyal Baskınlık Kuramı'na göre meşrulaştırıcı mitler, toplumlardaki eşitsizliklerin devam etmesini veya azaltılmasını sağlayan inanç sistemleri ve ideolojilerdir. Bu mitler, hiyerarşiyi arttıran veya azaltan bir rol oynayabilir.
- Bir kurumda kaynakların büyük çoğunluğunun hiyerarşinin üst kesimindeki kişiler tarafından kullanılması veya tüketilmesi
- Meşrulaştırıcı mitler, değerler, tutumlar, inançlar, kalıpyargılar ve kültürel ideolojiler insanların ve kurumların nasıl davranması gerektiğini belirler.
- **Hiyerarşiyi arttıran meşrulaştırıcı mitler:** ırkçılığın formları, cinsiyetçilik, kalıpyargılar, adil dünya inancı, milliyetçilik, sınıfçılık ve yoksulluğun içsel yüklemeleri, eşitsizliğin meşru, doğal ve ahlaki olduğunu savunmak
- **Hiyerarşiyi azaltan meşrulaştırıcı mitler:** sosyal demokrasi, sosyalizm ve komünizm gibi siyasi öğretiler, kimi dinlerdeki eşitlikçi ve kapsayıcı temalar gibi dini doktrinler ve evrensel insan hakları, feminizm gibi insancıl doktrinler, baskınlığa karşı olan ve sosyal eşitliği teşvik eden ideolojiler

HİYERARŞİYİ ARTTIRAN MEŞRULAŞTIRICI MİTLERE ÖRNEKLER

Bu tür mitler, mevcut eşitsizlikleri haklı çıkarır ve hiyerarşik düzenin korunmasını destekler.

- **Meritokrasi İnancı:** "Kim çok çalışırsa başarıyı hak eder." Bu inanç, ekonomik eşitsizlikleri bireylerin yeterince çalışmamasına bağlayarak toplumsal sistemin meşruluğunu savunur. (Sidanius, J., & Pratto, F., 1999. *Social dominance: An intergroup theory of social hierarchy and oppression*. Cambridge University Press)
- **Sosyal Darwinizm:** "Güçlü olan hayatta kalır." Bu mit, gruplar arası eşitsizlikleri doğal bir süreç olarak kabul eder ve güçlü grupların üstünlüğünü meşrulaştırır. (Pratto, F., Sidanius, J., & Levin, S., 2006. Social dominance theory and the dynamics of intergroup relations: Taking stock and looking forward. *European Review of Social Psychology*, 17(1), 271-320).
- **Etnik ve Irksal Üstünlük İnançları:** "Bazı etnik gruplar diğerlerinden daha üstündür." Bu inanç, belirli grupların (örneğin, beyaz ırk) sistemdeki üstünlüğünü haklı çıkarır. (Pratto, F., Sidanius, J., Stallworth, L. M., & Malle, B. F., 1994. Social dominance orientation: A personality variable predicting social and political attitudes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(4), 741-763).
- **Cinsiyet Rollerine Dayalı İnançlar:** "Erkekler doğuştan liderdir, kadınlar ise daha duygusaldır." Bu tür inançlar, ataerkil sistemleri meşrulaştırır ve cinsiyet eşitsizliklerini artırır. (Pratto, F., & Walker, A., 2004. The bases of gendered power. In A. H. Eagly, A. Beall, & R. J. Sternberg (Eds.), *The psychology of gender* (pp. 242-268). Guilford Press).

HİYERARŞİYİ AZALTAN MEŞRULAŞTIRICI MİTLERE ÖRNEKLER

Bu tür mitler, eşitsizliklerin haksız olduğunu vurgulayarak hiyerarşik düzenin zayıflamasına katkıda bulunur.

- **Eşitlikçilik İnancı:** "Tüm insanlar eşit yaratılmıştır." Bu inanç, etnik, cinsiyet veya sınıf farklılıklarını reddederek eşitliği teşvik eder. (Pratto, F., Sidanius, J., & Levin, S., 2006. Social dominance theory and the dynamics of intergroup relations: Taking stock and looking forward. *European Review of Social Psychology*, 17(1), 271-320).
- **İnsan Hakları İdeolojisi:** "Herkesin temel hakları vardır ve bu haklar korunmalıdır." Bu ideoloji, gruplar arası eşitsizliğin yanlış olduğunu savunur ve sosyal adaleti teşvik eder. (Jost, J. T., & Kay, A. C., 2005. Exposure to benevolent sexism and complementary gender stereotypes: Consequences for specific and diffuse forms of system justification. *Journal of Personality and Social Psychology*, 88(3), 498-509).
- **Feminizm ve Cinsiyet Eşitliği İnancı:** "Kadınlar erkeklerle eşit haklara sahip olmalıdır." Bu mit, cinsiyetler arası eşitliği destekler ve ataerkil sistemlere meydan okur. (Pratto, F., & Walker, A., 2004. The bases of gendered power. In A. H. Eagly, A. Beall, & R. J. Sternberg (Eds.), *The psychology of gender* (pp. 242-268). Guilford Press).
- **Sosyal Adalet ve Refah İnancı:** "Toplum, herkesin refahını sağlamalıdır." Bu inanç, gelir eşitsizliklerini azaltmayı ve dezavantajlı grupların haklarını artırmayı savunur. (Sidanius, J., & Pratto, F., 1999. *Social dominance: An intergroup theory of social hierarchy and oppression*. Cambridge University Press).

GRUPLARARASI SEVİYE

- Sosyal bağlam, eşit olmayan gruplar arası bağlamların ön yargılı ve ayrımcı davranışa yol açacağını belirtir.
- Eşit olmayan bağlamlar kalıpyargıları ve geçmiş çatışmaları, algılanan gruplar arası tehdidi hatırlatır.
- Sosyal Baskınlık Kuramı'nda **davranışsal asimetri**, toplumlardaki hiyerarşik eşitsizliklerin bireylerin ve grupların davranışlarıyla nasıl devam ettirildiğini açıklayan bir olgudur.
- **Davranışsal Asimetri:** Baskın grupların lehine sonuçlar üreten davranış repertuarları (iç grup yanlılığı gibi).
- Davranışsal asimetrinin 3 ana tipi vardır:
 1. **Asimetrik iç grup yanlılığı:** Sosyal sistem ne kadar meşru algılanırsa meşrulaştırıcı mitleri onaylama ve iç grup yanlılığı artar.
 2. **Baskın olmayan gruplar arasında kendilerini zayıf düşürücü davranışlar:** Baskın olmayan grupların kendilerine ve iç gruba zarar veren davranışlar sergileyerek kendi gruplarının alt konumlarına katkıda bulunması.
 3. **İdeolojik asimetri:** Grup baskınlığını sürdürmeye yardımcı olan psikolojik ve ideolojik güçler.
- Bu mekanizmalar, toplumsal eşitsizliklerin bireylerin aktif katılımıyla nasıl pekiştirildiğini anlamamız için kritik bir çerçeve sunar.

DAVRANIŞSAL ASİMETRİ-I

- **Asimetrik iç Grup Yanlılığı:** Bu tür davranışsal asimetri, bireylerin kendi gruplarını diğer gruplardan daha olumlu algılamalarıdır. Ancak bu yanlılık, baskın (dominant) ve baskın olmayan (subordinate) gruplar arasında asimetrik bir şekilde ortaya çıkar.
- **Baskın gruplar daha güçlü bir iç grup yanlılığı** sergilerken, **baskın olmayan gruplar** genellikle **daha düşük** seviyelerde iç grup yanlılığı gösterir veya **baskın gruplara yönelik olumlu tutumlar** sergiler.
- **Örnek:** Birçok toplumda, etnik azınlıkların (örneğin, siyahiler veya göçmenler) çoğunluk gruplarına (örneğin, beyazlara) yönelik olumlu tutumlar sergilediği, ancak çoğunluk gruplarının azınlıklara karşı daha olumsuz tutumlar geliştirdiği gözlemlenmiştir.
- **Referans:** Sidanius, J., Pratto, F., & Rabinowitz, J. L. (1994). Gender, ethnic status, and ideological asymmetry: A social dominance interpretation of sexual harassment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(2), 141-157.
- Bu çalışmada, etnik ve cinsiyet grupları arasındaki iç grup yanlılığı farklarının sosyal baskınlık kuramı bağlamında nasıl şekillendiği açıklanmıştır.

DAVRANIŞSAL ASİMETRİ-2

- **Baskın Olmayan Grupların Kendilerini Zayıf Düşürücü Davranışları:** Baskın olmayan gruplar, hiyerarşik eşitsizliklere karşı koymak yerine, zaman zaman bu **eşitsizlikleri sürdüren davranışlar** sergiler.
- Bu tür davranışlar, genellikle **mevcut düzenin meşrulaştırılmasını** destekler ve **baskın grupların üstünlüğünü** pekiştirir.
- **Örnek:** Kadınların ataerkil sistemlerde liderlik rollerinden ziyade geleneksel cinsiyet rollerini benimsemeleri ve bu rolleri savunmaları. Örneğin, "Kadınlar daha iyi ebeveynlerdir, erkekler daha iyi liderlerdir" gibi tutumları benimsemek.
- **Referans:** Jost, J. T., & Banaji, M. R. (1994). The role of stereotyping in system-justification and the production of false consciousness. *British Journal of Social Psychology*, 33(1), 1-27.
- Bu makale, baskın olmayan grupların sistem meşrulaştırıcı davranışlar sergileme eğilimlerini analiz eder.

DAVRANIŞSAL ASİMETRİ-3

- **İdeolojik Asimetri:** Baskın gruplar ve baskın olmayan grupların ideolojik tutumlarındaki farklılıklara işaret eder.
- Baskın gruplar, **mevcut hiyerarşik düzeni koruyan ideolojilere daha güçlü destek** verirken, **baskın olmayan gruplar** arasında bu ideolojilere **destek daha düşüktür**.
- **Örnek:** Muhafazakâr politik ideolojiler genellikle mevcut düzenin korunmasını savunur. Baskın gruplar (örneğin, yüksek gelir grupları veya etnik çoğunluklar) bu ideolojilere daha güçlü destek verirken, baskın olmayan gruplar (örneğin, düşük gelir grupları veya etnik azınlıklar) daha düşük destek gösterir.
- **Referans:** Pratto, F., Sidanius, J., Stallworth, L. M., & Malle, B. F. (1994). Social dominance orientation: A personality variable predicting social and political attitudes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(4), 741-763.
- Bu çalışma, ideolojik asimetrinin sosyal baskınlık yönelimi ile nasıl ilişkili olduğunu açıklar.

KİŞİ SEVİYESİ

- **Sosyal baskınlık yönelimi:** Bireyin hiyerarşiyi arttıran veya azaltan eylemler gerçekleştirme olasılığı, grup temelli eşitsizliği destekleme ve sürdürme konusundaki psikolojik yönelimi ve arzusu.
- Diğer bir ifadeyle, “bireylerin grup temelli hiyerarşiye ve ‘üstün’ grupların ‘aşağı’ gruplar üzerindeki baskınlığına duydukları arzu ve verdikleri desteğin derecesidir” (Sidanius ve Pratto, 1999).
- Cinsiyet
 - - Hiyerarşi lehine roller, ideolojiler, politikalar (+)
 - - Empati, hoşgörü, toplumsallık, özgecilik (-)
 - - Hiyerarşiyi arttıran mitlere destek (+)
 - - Hiyerarşiyi azaltan mitlere destek (-)

KİŞİ SEVİYESİ

- Sosyal baskınlık yönelimini etkileyen faktörler:
 1. **Sosyal bağlamın önemi:** SBY farklı gruplar arası bağlamlarda hiyerarşik yapıyı desteklemeye eğilim
 2. **Mizaç ve kişilikteki bireysel farklılıkların** bir yansıması olarak SBY
 3. **Cinsiyet:** Erkeklerin SBY daha fazla
 4. **Grup konumunun rolü:** Baskın grupların SBY düzeyleri baskın olmayan gruplardan daha yüksek
 5. **Toplumsallaşmanın etkisi:** Travmatik yaşam deneyimlerine maruz kalma, çok kültürlü deneyimler (gruplar arası adaletsizlik ve çatışmaları içeren) ve eğitim gibi

MEŞRULAŞTIRICI MİTLER VE SBK

- SBK'na göre, siyasi muhafazakarlık, önyargı, meritokrasiye olan inanç ve marjinalleştirilmiş grupların aşağı düzeyde olduğu varsayımının bir kombinasyonu, Sidanius ve Pratto'nun (1999) "meşrulaştırıcı mitler" olarak adlandırdığı ısrarcı ideolojik mitlerin oluşumuna yol açmaktadır.
- Bu mitler kodlanıp kurumsallaştırılır ve düşük statülü gruplar açısından eşitsiz sonuçlara rağmen insanları mevcut eşitsizlik yapılarının adil ve arzu edilir olduğuna ikna etmeye hizmet eder.
- İdeolojik yapıların bireysel tutum ve inançlarda içselleştirilmesini sağlayan sosyal psikolojik süreçlere odaklanmak, SBK'nı diğer ideoloji kuramlarından ayırır ve SBK'nı psikolojik araştırmalara daha uygun hale getirir.
- Bu tür inançlar yüksek statülü üyelere yarar sağlasa da bunların düşük statülü gruplar tarafından içselleştirilmesi aynı zamanda bu tür grupların önyargı ve eşitsizliği önlemek için sosyal eylemlerde bulunmasını engellemeye de hizmet eder.

SOSYAL BASKINLIK YÖNELİMİ

- SBK ayrıca toplumun tüm üyelerinin hiyerarşik tutumlarla eşit şekilde sosyalleşmediğini varsayar (Kravitz, 2004).
- Bu bireysel değişkenlik, meşrulaştırıcı inançların benimsenmesindeki bireysel farklılığın kaynaklarına ve bu tür inançların bireysel ve toplumsal süreçler üzerindeki etkilerine ilişkin açıklamaları mümkün kılar.
- **SBK'nın "psikolojik" yönü**, bireysel farklılık değişkeni olan **Sosyal Baskınlık Yönelimi (SBY)**'dir.
- SBY, egemenliği sürdüren sosyal kurumların, bireylerin gruplar arası ilişkiler hakkındaki kişisel inançlarını ne ölçüde belirlediğini yansıtır.
- Sidanius, Pratto ve Mitchell (1994) **SBY'ni, grupları hiyerarşik terimlerle görmeye yönelik bireysel bir eğilim** olarak özetlemektedir.

SOSYAL BASKINLIK YÖNELİMİ

- SBY yüksek olan kişiler, grupların sosyal tabakalaşmasını teşvik eden sosyal politikaları desteklerler. SBY, düşük statülü gruplara yönelik olumsuz tutumlarla, cinsiyetçilik ve etnik önyargıyla olumlu yönde ilişkilidir (Pratto vd., 2000).
- SBY ile düşük statülü grupları dezavantajlı hale getiren politikaları teşvik etme eğilimi arasında ilişki vardır (Pratto, Sidanius, Stallworth ve Malle, 1994).
- SBY ile cezalandırıcı suç politikalarına verilen destek, savaşa destek, sivil haklara muhalefet ve pozitif ayrımcılık gibi dezavantajlı gruplara fayda sağlayacak programlar arasında ilişki olduğu yönünde bulgular vardır.

SOSYAL BASKINLIK YÖNELİMİ

- SBY, dış grup üyeleriyle azalan işbirliği ve artan sosyal mesafe ile ilişkilendirilmiştir (Sidanius, Pratto ve Mitchell, 1994).
- SBY, dış grup üyelerine daha düşük düzeyde yardım etme ile de ilişkilidir. SBY yüksek olanların sadece önceki statü hiyerarşilerini güçlendirecek şekillerde yardım sundukları tespit edilmiştir (Halabi, Dovidio ve Nadler, 2008).
- SBY, olumlu benlik görüşlerini haklı çıkarmak için meşrulaştırıcı mitleri kullanarak grup içi güçlendirme için psikolojik güdülerden yararlanır. Dolayısıyla, yüksek statülü grupların SBY’de düşük statülü gruplardan daha yüksek puan alması beklenir.
- Sosyal konum, SBY ile pozitif yönde ilişkilidir; örneğin erkekler kadınlardan daha yüksek puan alma eğilimindedir (Pratto vd., 2000), ancak bu tür sonuçlar kültürler arasında farklılık gösterebilir.

SOSYAL BASKINLIK YÖNELİMİ

- Bununla birlikte, düşük statülü grup üyeleri de SBY sergileyebilir ve bu da iç grupta karşıt tutumlara yol açabilir.
- Bazı araştırmalar, yüksek statülü üyelerin SBY yüksek olduğunda iç grup kayırmacılığı artırırken, düşük statülü üyelerin dış grup kayırmacılığını artırdığını, yani yüksek SBY'nin kendi gruplarını gözden düşürmelerine yol açtığını gösteriyor (örneğin, Jost & Burgess, 2000).
- Jost ve Burgess (2000), SBY yüksek kadınların ayrımcılık mağduru kadınlara karşı daha kararsız olduklarını bulmuştur.

KURAMA İLİŞKİN ELEŞTİRİLER

- SBK ve SBY, sosyal eşitsizlik ve hiyerarşi tutumlarıyla olan bağlantıları nedeniyle, bir yandan bireysel tutum gelişimi ve sosyal psikolojik süreçlerle ilgili kuramlar, diğer yandan bu süreçlerin politik ve ideolojik sonuçları arasında önemli bir bağlantı sağlar.
- Bu bağlantı bireysel, grup ve kolektif düzeydeki değişkenleri kapsamaya çalışan iddialı bir bağlantıdır.
- Araştırmaların çoğu kuramın daha mikro düzeydeki yönü olan SBY'ne odaklanmıştır.